

Govor predsednice Republike Slovenije dr. Nataše Pirc Musar na slovesnosti ob 10. obletnici delovanja Zagovornika načela enakosti

Ljubljana, 14. maja 2026

Spoštovani zagovornik načela enakosti, Miha Lobnik,
spoštovani predsednik Ustavnega sodišča, dr. Rok Čeferin,
spoštovani predsednik Vrhovnega sodišča, dr. Damjan Orož,
spoštovana nekdanja predsednika Republike Slovenije, g. Milan Kučan in dr. Danilo Türk,
spoštovana varuhinja človekovih pravic, dr. Simona Drenik Bavdek,
spoštovana vodja Predstavništva Evropske komisije v Sloveniji, dr. Jerneja Jug Jerše,
spoštovani vsi ostali, če bi vas naštevala, bi trajalo še dolgo, ampak vidim vrhunsko udeležbo.

Sem vesela in zadovoljna, Miha pa tudi, kajne?

V posebno veselje mi je danes z vami praznovati 10. obletnico delovanja tega pomembnega državnega organa. Deset let je v delovanju institucije obdobje, v katerem se iz ideje izoblikuje praksa, se iz načela rodi zaveza in se pokaže, ali smo kot družba pripravljeni vrednote, o katerih govorimo, tudi zares živeti. Načelo enakosti ni le ena izmed pravic, temveč temelj vseh pravic. Brez enakosti svoboda hitro postane privilegij, dostopen le nekaterim.

Slovenija je bila ena zadnjih držav Evropske unije, ki je ustanovila specializiran organ za varstvo pred diskriminacijo. Druge države članice so takšne organe imele že od leta 2004 dalje, pri nas pa se je proces začel šele leta 2016 s sprejetjem Zakona o varstvu pred diskriminacijo in z izvolitvijo prvega zagovornika načela enakosti – Mihe Lobnika. In prvega ne pozabiš nikoli, res? Postopoma se je vzpostavil organ, ki danes strokovno in odgovorno opravlja vse naloge, določene z zakonom.

Ljudje tak organ potrebujejo. Na Zagovornika se vsako leto obrne več kot 500 ljudi zaradi svetovanja ali suma diskriminacije. Ko nekdo zaradi starosti ne dobi zaposlitve, ko invalid ne more dostopati do storitev, ki so drugim samoumevne, ko otrok zaradi socialnega ozadja nima enakih možnosti pri izobraževanju – Zagovornik v zadnjem poročilu izpostavlja, da ostajajo izobrazbene razlike med Romi in

večinskim prebivalstvom velike, še posebej v jugovzhodni Sloveniji – ali ko je posameznik zaradi svoje identitete izključen, no takrat se pokažeta razkorak in razpoka med zapisanim pravom in resničnim življenjem. Prav v teh razpokah že deset let deluje Zagovornik načela enakosti.

Njegovo delo pa presega pomoč posameznikom. Zagovornik opozarja na sistemske nepravilnosti, vlaga zahteve za presojo ustavnosti, sodeluje v sodnih postopkih ter izobražuje in ozavešča javnost. Izdana priporočila posegajo v samo jedro družbe – v zakonodajo, javne politike in sisteme, ki oblikujejo naša življenja. Kako uspešen je Zagovornik pri tem, je odvisno od prav vsakega med nami. **Družba je namreč pravična toliko, kolikor so enake možnosti njenih najranjivejših članov.**

Delovanje Zagovornika ima tako tudi konkretne družbene učinke. Večje je zavedanje o dostopnosti za ljudi z invalidnostmi, bolj jasno razumemo prepoved diskriminatornih vprašanj na zaposlitvenih razgovorih, izboljšalo se je poznavanje položaja interspolnih in transspolnih oseb, volijo lahko tudi polnoletni državljani z intelektualnimi oviranostmi, pomembni premiki pa so bili doseženi tudi pri zagotavljanju pravic žensk in pri dostopu do oploditve z biomedicinsko pomočjo. **Ko se tradicionalizem vrača kot odgovor na negotovosti sodobnega sveta, moramo biti posebej pozorni, da ne zdrsamo nazaj v družbene vzorce, ki omejujejo svobodo in dostojanstvo.** Enakost vseh članov družbe ni le vprašanje pravičnosti, temveč je tudi vprašanje razvoja.

Spoštovane in spoštovani,

v času, ko se v Evropi in svetu ponovno krepijo glasovi izključevanja, postaja pomen neodvisnih institucij še toliko večji. Demokracija in človekove pravice namreč niso samoumevne, nikoli ne bodo. Po analizi raziskovalnega inštituta, nemškega, V-Dem so leta 2025 prvič po dvajsetih letih avtorske države presegle število demokratičnih držav. Lahko vam nanizam tudi številke. 91 avtorskih, 88 demokratičnih, ampak v teh 88 demokratičnih državah sveta prebiva zgolj 12 odstotkov prebivalcev tega planeta. Ti podatki nas opominjajo, da je človekovo dostojanstvo, za katero si prizadevamo, krhka dobrina, kadar prevladajo logike moči, izključevanja in neenakega vrednotenja človeškega življenja.

Prav zato moramo posebej varovati institucije, ki nastavljajo ogledalo oblasti in družbi.

Zagovornik načela enakosti, tako kot sicer tudi Informacijski pooblaščenec – zdravo, Jelena –, Komisija za preprečevanje korupcije – dober dan, Katarina – Varuh človekovih pravic, vsi ti potrebujejo avtonomijo, stabilno financiranje in zaupanje javnosti. Tudi najnovejši evropski direktivi o standardih za organe za enakost, ki ju žal Slovenija do sedaj še ni implementirala – dober dan, g. Mesec –, od držav zahtevata, da sprejmejo posebne in konkretne ukrepe za zagotavljanje neodvisnosti organov za enakost ter njihove učinkovitosti v boju proti diskriminaciji in spodbujanju enakosti.

Po dveh mandatih je Miha Lobnik z ekipo zgradil organ, ki se po strokovnosti lahko primerja z veliko starejšimi institucijami v drugih državah Evropske unije. Slovenija je na področju varstva pred diskriminacijo svoj začetni zaostanek nadoknadila. Zato se v imenu Republike Slovenije zagovorniku načela enakosti in vsem tvojim sodelavkam in sodelavcem, Miha, iskreno zahvaljujem za opravljeno delo.

Ampak pred nami so tudi novi izzivi. Digitalne tehnologije, umetna inteligenca in novi družbeni modeli prinašajo tudi nove oblike neenakosti, na katere moramo kot posamezniki in kot skupnost biti pozorni in jih odpravljati.

Spoštovane in spoštovani!

Enakost ni cilj, ki ga dosežemo enkrat za vselej. Je pot, ki jo moramo vsak dan znova izbrati in utrjevati tudi ali pa predvsem za prihodnje generacije.

Oktobra bo Zagovornik dobil novo vodstvo. Javni poziv je že objavljen. Naj bodo tudi v prihodnjem desetletju njegovo vodilo pogum pri opozarjanju na krivice, strokovnost pri njihovem odpravljanju in človečnost, da vsi skupaj nikoli ne pozabimo, zakaj svoje delo sploh opravljamo.

Še enkrat, iskrene čestitke ob 10. obletnici delovanja Zagovornika načela enakosti in veliko uspeha na nadaljnji poti. Od srca hvala, Miha, in hvala vsem za prisotnost.